

UNIVERSITETI SHTETEROR I TIRANËS
INSTITUTI I HISTORISË DHE I GJUHËSISË

L I P I
(FILIP PAPAANI)

PROKA
DHE
VEPRA TË TJERA

TIRANË 1962

ELBASANI

« E L B A S A N I » (1)

Due t'këndohet Elbasani
Vendi em, un', ku kam le;
Shok' e vllazën za më mbani
Dhe ti Zanë ja me ne.

Kangës për krye tyt eti.
Thueja holl' me za të naltë
Qarku, rrethi dhe qyteti
Sot t'mos mbeten zhy me baltë.

Elbasani asht qyteti
Begatia e Shqipnisë,
Mbi qytetet qytet mbreti
Vend, fole e ditunisë.

Ar, ergjënd ku lumi derdhet:
Sa blerojnë an' e mb'anë!
N'gjethe, n'lule mbushen gjerdhet:
Begati kudo përndan'.

Sa ka pa ky lum i ngratë!!
Fol, dëfte Shkumbin, o lumë,
Ti që s'fle as dit' as natë
Ke ndëgjue, ke pa pun' shumë.

Merre udhën pak ngadalë...
Mos gjëmo... due t'kuvendojmë...
Pak gendro... due t'pyes dy fjalë,
T'qajm' e t'qeshim e t'këndojmë.

1) «Elbasan» — botuar më 1938 në Korçë.

T'mirja vesht un' fjalt' e tueja,
Shqip, ti, n'dije t'kuvendoje
Do t'm'i thoshje shtazt' e hueja
Emën, nd'emën t'm'i numroje:

Kombe t'ndryshëm dhe barbarë
Që t'kan' shkue mbi ty, mbi vanë (1):
Egërsina dhe luftarë
Që n'uj' tat plagët i lanë.

Ke pa trima kordhëtarë
T'Lekës-madh ato ushtri,
Zemr' e gjak thjeshtaz shqiptarë,
T'pa kalueme në trimni.

Romën pe dhe ata burra,
Vesh' e njeshë n'hekur shtatin,
Që t'godisin sipër ura
Dhe t'thellojn' me kazëm shtratin.

Lave kordhn' e Skënderbeut
T'lyeme n'gjakun e barbarve;
Prite n'gas burrat e dheut:
Fmijt e tu: Zoqt e shqiptarve.

Pe at-here kta shqiptarë
Hijesue n'dafina ballin;
I pa trimat kta luftarë
T'pijnë ujt dhe t'ruejnë zallin.

Kang' e valle ti ndëgjove,
Kangë lufte, kang' trimnije;
Gjamën me ata bashkove
Shijeplot' atdhedashnije.

Gurnat (2) kishte fort të qarta,
Shtratin t'gjelbën kish Shkumbini;
Zan' e fjalët kishte t'arta,
Anës mbinin lule blini.

1) vau i lumit, vënd më i cekët, ku mund të kalosh më këmbë.
2) gurët e lumit.

Thoni, Zana, kangës thoni
Për ullinin mos harrofshi,
Kangën me shum' za këndoni,
Zann' e dridhni fort më rrofshi.

Vallja dridhet dhe këndohet
Plot ullij kur thesi ngopet;
Brennga, vaja nuk kujtohet
Zvarr' kur barra shket n'për sopet.

Eja, qasu moj Pranverë
Tuj gremisë ta shoh kumblën, (1),
Portokallin me shum' erë
Lule t'bardha në mushkullën;

Shegën plot me lule t'kuqe,
Ftuen, lajthinë, zerdelinë,
Oh! qershi lule burbuqe!
Trandafila n'sheftelinë.

Oh! sa hije paska dardha
Me kajsi kur lule shkundin:
Lule t'kuqe, lule t'bardha
Mbushet dheu kur degët tundin.

Shkon Pranvera, vjen Qershori
Mbi qershi, bobo, sa koqe,
Si s'ia mrrikash un' i gjori
Krahat t'mbush për time shoqe.

Gjethja krymbin e mëndafshit
E ushqen, e mbledh mëshikë,
Vashat udhës, ju, n'i pafshit
Thoni le t'qëndrojn' i çikë.

Shif shaminë, shifni lijat (2),
Oh! sa ndritin! si pasqyra,
T'bardha, t'kuqe fort jan' vijat
Si ylberi ngjyra-ngjyra.

1) plot e përplot.

2) këmishat.

Trupin ia mbulon mëndafshi;
Gjit' e çapat fort t'kërcasin;
Vasha vishuni më qafshi
Ca ma t'gjana: T'mos pëlcastin .

Ndër ullij shikon dhe fikun
Dru pem-mjalti pran' nji gardhi;
Rren fëmijtë . . . , rren dhe mikun;
Rren ma t'voglin ma i madhi.

Rrekat (1) varen, oh! sa bukur!
Porsi n'vesht e nuses vathi;
Jasht lëkura asht e skuqur,
Zemr' e bardhë posi djathi.

Fiku kuq ta ngop dhe barkun,
Piqet ma von' se të tjerët;
E merr afër plaka plakun:
Pala t'thata bahen t'mjerët.

Manushaqja mbin n'për ferrët,
Për t'u ruejtë kur mundohet:
Er' e saj nga vend i errët,
N'shesh e qit, vetiu tradhtohet.

Asht ndëgjue dasëm pa saze!?
Dasëm pa krushq' e pa krushka!?
Nusja re t'mos baj' shum' naze
T'mos kërcasi vallja, pushka?

Kur gjith' dheu sot asht stolisun
Me kaq lule, kaqe ngjyra
Elbasanit nuse nisun
T'mos dërgoj' këndez natyra!?

Kur me ngjyrat trandafili
Bukuri dëfton në Maj.
Mos pandehni se bilbili
Do t'mëshehet, do t'mos qaj'!!

1) fiqt e pjekur fort.

Oh! sa ngjyrash zoqë paska!
Sa za t'ambël!! Sa i vogël!
Bishtn' e gjat' paska laraska'
Harabel i leht' si gogël!

Ju nga dueltë? Ju nga erdhët?
Ju, këndezat e Pranverës?
Tunjatjeta! Gas t'madh derdhët:
Sikur qetë prapa derës!

Shpati (1) varet tatëpjetë
Tyk' u unjun dalngadalë:
Zbresin malet nalt nga retë
N'kodra, n'brigje palë-palë.

Fshatra ngrihen në çdo pash,
Shpijat duken si fortesa;
Ka e lopë, dhij' e dash.
Burra trima n'fe dhe n'besa.

Luen kumbona në çdo shkamb,
Pylli zjenka nga bagtitë;
Lule t'kuqe shkel me kambë
Dhe n'për shtigjet dalin dhitë.

Delja përkëdhel ogiçin,
Ngjunjë kur ia thith fort sisat;
Ambëlsisht sheh lopa viçin
Kur takohen bashk' n'për lisat.

Qeni vete pas bariut,
Qen i egër dhe bestar,
N'kambët fort i shkrep (2) ariut
Qen'i madh porsi gomar.

Në çdo vend ka uj' të ftohët,
Ujë prej shkambi, uj' prej zalli;
Kur djeg dielli, kur ban ngrohët
P'r at uj' t'pastër sa t'merr malli.

1) një krahinë e Elbasanit.

2) i ngjan, i shëmbëllen.

Ktej nga Shpati tyke zbritun
Përmes kodrave hirplota
Nj' er' e vrazhët e papritun
Kundërmon me gazna t'forta.

Mos u trembni; s'asht skëterra;
Qasuni që ta vështroni
Dhe n'takoni driz' e ferra,
Portn' e Ferrit mos kujtoni.

Ktu asht Llixha, more shokë,
Mrekulli e dorës s'parë,
Shoqet rrall' i ka mbi tokë,
Vlen ma shum' se një thesar.

Mos dënioni lehtë e lehtë,
Pa gjykue mos çfaqni mendje:
Llixha jon' me ujn' enxehtë
I ban mirë çdo sëmundje.

Për çfardo dhambje trupore,
Kur vuen shpirti a fytyra,
S'ka ç't'ju baj' çdo barnatore:
Kryemjeku asht natyra.

Përtej Shpatit Mokra (1) ndahet,
Madhështor vend, plot gremina;
Gja e gjallë shum' ktu mahet;
Ma pak burra se martina.

Fshatra t'pakta, vendi mrrizë;
Me i vend s'piqen dy shtëpia;
Pyje t'shumta; ferr' e drizë;
Udh'e burrit ku shkon dhija.

Fort m'a kanda kur ze çohet
Nji furtunë n'ditë vere,
N'Mokër qiellin t'shoh t'vranohet
Shi i madh t'zej' me potere.

1) një nga krahinat e Pogradecit, pjek dhe me Elbasanin.

«Tra-ka-trak» ndëgjohet larg
Za tragasje pran' Shkumbinit;
Nat' e ditë vjen përqark
Gur'i rand', gur' i mullinit.

Përmbi krye dredh mustaqen
Kalliu veshun n'shum' këmisha;
Ia mbushin n'baltë faqen
Turi ndytët derri, bisha.

Porsi misri, porsi gruni
Rritet elbi, del tërshana,
Mel i holl' si trup prej çuni
Koqe-vogël porsi rana.

Torbën mbushja me tërshanë
T'hingëllij' shum' fort dhe kali
Vene ksulën fare m' nj' anë,
Se s'e lodh as fush' as mali.

Oh! sa mall kam t'shoh bagtinë
N'kohë t'darkës, kur perndon;
T'ndij fort pelat t'hingëllijnë;
Kur bilbili ligjëron.

Bujtë n'vapët tuj përçapë;
Viçn' e lopës t'shoh t'pij' sisë;
Krye m'krye dhentë n'vapë;
Me brij dhia kur shtij dhisë.

Porsa t'çfaqet drit' e mgjezit
T'ndij kumbone tingëllimë,
Kangn' e parë t'ndij t'këndezit;
T'ndij prej qingji blegërimë.

T'shoh t'ndriçoj' mbi lisat vesa;
N'diamant i veshun bari;
N'arë t'shoh që t'hiqet lesa;
Farën t'hudhi katundari.

Katundaren me bucelën
N'burim ta shoh uj' të mushë
T'shoh dhe lopën, delen, pelën
Kur mërzhesh shpesh n'për fushë.

T'baj' nga fir' (1) i njomë shtresë,
T'shoh stanoren kur mjel dhentë;
Dielli ngjyrua kur ve resë.
T'ndij së largu t'lehin qentë.

T'lashtën t'shoh kur ban tallaz,
Kur ze fryn veriu nga dalë.
Katundarin buzë m'gaz,
Ta shoh hyp' mbi kal' me shalë.

Kjo asht jeta e vërtetë;
Ç'e do pasjen, begatinë:
Ktu ke paqë, ke shëndet,
Ktu ke gjith' kënaqësinë:

Larg prej rrenash, prej qytetit
Gjen fort shpesh fatbardhësinë;
Larg rrëmujës dhe rrëmetit (2)
Në natyr' gjen lumtërinë.

N'hije t'dushkut, ndën një shkozë
Jasht qytetit: N'fush' a n'mal
Bukn' e zezë t'hash si blozë
Gjan' e ambël porsit mjaltë.

Njëherë n'jetët t'njomet goja
Nd'ujn' e ftohët t'nji burimi,
Tyke u lanë pas nevoja,
Ndin në shpirtin ethe gzimi.

Nga shkon dielli darkë m'darkë
Për të fjetë: Nga perndon,
Tuj' ngjyruë qiellin përçark,
Krrabë (3) ktij vendi na i thonë.

1) barishte që shërben për të mbuluar kasolle dhe për të mbushur shtresa.

2) kaosi, çthurja, e liga.

3) një pjesë është krahinë e Elbasanit, tjetra i përket Tiranës.

Nji kacolle ktu në Krrabë
Vlen thesarët e qytetit;
Nji bari, n'kope, me krrabë,
S'ka zili as fron' e mbretit.

Pa t'ndëgjosh nji kangë fyelli
Nji ças prehje, n'hijesinë;
Kur këndon me za t'fort pylli
Natën n'Han' kur uturinë;

Ja, tashti kur zbardh agimi
Degët pylli ze t'lëkundi,
Ndin në shpirtin ethe gzimi
Kur ze dushku krahët t'tundi.

T'ndijsh barin' kur i bie fyellit
Shtri në brij ndën hije t'rrapit!
Datën kur i shtije pyllit
Blegërim' e dhis' dhe capit!!

N'Çermenikë t'vete shpesh
Dul, kaprolle t'gjuej me shokë;
N'Shpat n'për stanet t'ha përslesh
T'kemi dhe nji mik për kokë.

Në Dumre t'harroj idhninë
Që m'ka, jetën, fort brengosë;
N'Mokër t'egër ta shoh dhinë;
N'krrabë kur bie bari n'kosë.

Kur të vdes, shokë, t'më shtini
N'Elbasan afër Shkuminit,
N'hije t'arrës vend t'më gjini,
Pran' t'jet' druja e ullinit.

Mandi, kumblla dhe qershia
Përmbi vorr t'm'a tundin degën,
Me kto bashk' t'jet' zerdelia
T'mos harroni ftuen dhe shegën.

Kush e di, i vdekjes gjumi
S'do t'më duket fort i randë,
Kur t'këndoj' pran' meje lumi
Dhe kur t'kemi pemët pranë...

T'mos vajtoni; s'due t'më qani,
Lotë!? vesën derdh mëngjezi,
Zi për mue aspak t'mos mbani;
Asnjeri kandil t'mos ndezi.

M'kanda t'shoh përdit' agimin
Përmbi vorr me rreze t'zjarrta;
T'përsëndosh edhe perndimin
Përmbi mal me ngjyra t'arta.

Fërmbi vorr t'mos vini rrasë,
Gurë t'randë t'Elbasanit,
Veçse shkrueni n'nji dërrasë:
«Ktu fle Lipi i Papajanit»

Tunjatjeta Zan' e hieshme.
Shko troklli në tjetër derë;
Shko..., me vjershën tate t'shijshme
Si sot eja, 'ja përherë.

